

**LIETUVOS VYRIAUSIOJO ARCHYVARO TARNYBOS
2020 METŲ VEIKLOS ATASKAITA**

2021
Vilnius

VADOVO ŽODIS

2020 m. Lietuvos valstybinės archyvų sistemos įstaigos tęsė Lietuvos Respublikos istorijai svarbių datų paminėjimą. 2020 metais minėjome Lietuvos Respublikos Steigiamojo Seimo šimtmetį, Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimo 30-metį, Vilniaus universiteto bibliotekos 450 metų jubiliejų, didžiojo Lietuvos rabino litvakų misnagdų religinės minties lyderio, iškilaus kultūros atstovo Vilniaus Gaono Elijo ben Saliamono Zalmano 300-ąsias gimimo metines, Lietuvos pasiuntinybės Maskvoje įsteigimo šimtmetį. Taip pat buvo minimos iškilų mūsų tautos asmenybių – poeto, žurnalisto, redaktoriaus Povilo (Pauliaus) Širvio, kino ir teatro aktoriaus, fotomenininko ir diplomato Juozo Budraičio 100-osios gimimo metinės. Lietuvos istorijai svarbių datų minėjimo renginiai tęsė gilią mūsų valstybės istorinio tapatumo paiešką bei įtvirtinimo tradicijas, ugdė ir skatino visuomenės pilietiškumą, bendruomeniškumą. 2020-ieji valstybinės archyvų sistemos įstaigoms reikšmingi ir tuo, jog Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino Archyvų metų minėjimo 2021 metais planą.

Savo šviečiamąja ir edukacine veikla archyvai dar kartą parodė, kad yra aktyvūs dokumentinio paveldo puoselėtojai, pagrįstai pelnę Lietuvos ir užsienio atminties institucijų pasitikėjimą. Valstybės archyvai nuolat ieško ir geba atrasti naujų saugomo Nacionalinio dokumentų fondo sklaidos ir informacijos pateikimo būdų, rengdami kultūrinės edukacijos veiklas ir stacionarias bei virtualias parodas.

Besikeičianti socialinė ir informacinė aplinka reikalauja strateginių sprendimų, susijusių su valstybės archyvų esminių funkcijų vykdymo užtikrinimu. Dokumentų kaupimo funkcija glaudžiai susijusi su valstybės valdymo institucijų inicijuojamais procesais, viešojo administravimo tarpsektoriniais pokyčiais. Būtent valstybės archyvai kaupia unikalius viešojo sektoriaus institucijų dokumentus, ir jei vykstant įvairiems pokyčių procesams valstybės archyvų dokumentų kaupimo galimybės nebus pakeistos, dalies dokumentinio paveldo nepavyks išsaugoti visuomenės poreikiams. 2020 m. Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba (toliau – LVAT) inicijavo teisės aktų pakeitimus, užtikrinsiančius teisinį pagrindą ir leisiančius didinti infrastruktūros galimybes valstybės archyvams pradėti kaupti informacinių sistemų duomenis istorinių ir kitų tyrimų tikslais. Skiriami asignavimai nesudaro reikiamų galimybių plėtoti valdomų valstybės informacinių sistemų funkcijas, susijusias su dokumentų priėmimu ar saugojimu, tad būtinas politiką formuojančių ir ją įgyvendinančių institucijų susitelkimas sprendžiant valstybės informacinių išteklių valdymą ir už tai atsakingų valstybės institucijų funkcijų suderinamumas.

Covid-19 pandemija ir karantino režimas paveikė ir valstybės archyvų sektorių. Galime pasidžiaugti, kad valstybės archyvai sėkmingai prisitaikė prie pokyčių – darbai buvo organizuoti ir atliekami nuotoliniu būdu, edukacinės veiklos ir dokumentų parodos perkeltos į virtualią erdvę, sukurta žymiai daugiau aprašų, nei planuota, bei kt.

Valstybinei archyvų sistemai vis dar aktuali ir archyvų pastatų bei juose įrengtų dokumentų saugyklų renovacijos problema, kad reikšmingiausias valstybės dokumentinis paveldas būtų saugomas pagal teisės aktuose nustatytus dokumentų saugojimo reikalavimus. Kaip ir ankstesniais metais, dėl pokyčių valstybės tarnyboje bei nedidelio darbo užmokesčio valstybės archyvai susiduria su vis didesne darbuotojų kaita, nes siūlomas darbo užmokestis nemotyvuoja patyrusių valstybės archyvų darbuotojų ir nesudaro galimybių į valstybinės archyvų sistemos darbuotojų gretas pritraukti kompetentingų darbuotojų.

Apibendrinti LVAT ir valstybės archyvų veiklos rezultatai ir pasiekti tikslai rodo, kad nepaisant sudėtingo laikotarpio dėl Covid-19 pandemijos, 2020 m. suplanuoti darbai atlikti, beveik visos veiklos rodiklių planuotos reikšmės pasiektos, o kai kurios ir viršytos. Nepaisant ribotų išteklių ir Covid-19 pandemijos sukeltų iššūkių, kuriuos teko spręsti ieškant veiksmingiausių sprendimų, 2020 m. valstybinės archyvų sistemos įstaigoms pavyko pasiekti gerų veiklos rezultatų.

I SKYRIUS STRATEGINIO VEIKLOS PLANO ĮGYVENDINIMAS

PIRMASIS SKIRSNIS KONTEKSTO (APLINKOS) ANALIZĖ

Skaitmeninio turinio, fiksuojamo informacinių sistemų, socialinių tinklų ar kt. priemonėmis, saugojimo naujų būdų paieška ar jau taikomų būdų plėtros galimybės yra įprasta ne vienos šalies nacionalinio archyvo praktika ir vienas LVAT veiklos prioritetų. Todėl, kaip ir ne vienerius metus anksčiau, LVAT ataskaitiniais metais siekė pakeisti įstatyminių reglamentavimą, kad būtų sukurtas teisinis pagrindas ir sudarytos infrastruktūros galimybės, leidžiančios valstybės archyvams istorinių ir kitų tyrimų tikslais pradėti kaupti informacinių sistemų duomenis. Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanclerio 2019 m. lapkričio 28 d. pavedimą Nr. S-4240, parengtas investicijų projektas „Informacinių sistemų ir registrų įrašų ilgalaikis išsaugojimas ir perdavimas į valstybės archyvus“ bei atliktas preliminarus informacinių sistemų, kurių duomenys galėtų būti perduoti į valstybės archyvus, vertinimas.

LVAT bendradarbiavo su Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija ir Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija rengiant Lietuvos skaitmeninimo plėtros programos 2021–2030 m. ir kitus plėtros programų projektus, rengiamus atsižvelgiant į 2021–2030 metų nacionaliniame pažangos plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugšėjo 9 d. nutarimu Nr. 998, nustatytus pažangos uždavinius. LVAT ir valstybės archyvų darbuotojai dalyvavo skaitmeninės darbotvarkės tarybos teminių (Focus) grupių veikloje (identifikavo spręstinas problemas, teikė siūlymus, kokiomis priemonėmis, būdais ar metodais jas galima spręsti). LVAT bendradarbiavo su Vidaus reikalų ministerija, kuri iniciavo įstatyminio reglamentavimo pakeitimą dėl ministerijos kuriamos Dokumentų valdymo bendrosios informacinės sistemos naudojimo.

Lietuvos valstybinės archyvų sistemos įstaigos, net ir veikdamos įvesto karantino sąlygomis, siekė atliepti vartotojų poreikius. Reikšmingai augo suteikiamų administracinių paslaugų skaičius, daugiau informacijos apie saugomus dokumentus buvo teikiama elektroninėmis priemonėmis. Negalint visa apimtimi vykdyti edukacinių veiklų, daugiau skaitmeninio turinio buvo skelbiama Virtualių parodų portale, socialinių tinklų paskyrose. Su naujų paslaugų vartotojams kūrimu susiję ir du ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojami projektai „Elektroninės paslaugos „EAIS skaitmeninė skaitykla“ sukūrimas“ ir „Informacinės sistemos E-KINAS modernizavimas ir plėtra“, kuriuos įgyvendina LVAT ir Lietuvos centrinis valstybės archyvas (toliau – LCVA).

Kadangi Lietuvos Respublikos Seimas 2019 m. spalio 10 d. nutarimu Nr. XIII-242 „Dėl 2021 metų paskelbimo Archyvų metais“ 2021 metus paskelbė Archyvų metais, o Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2020 m. birželio 10 d. nutarimu Nr. 592 „Dėl archyvų metų minėjimo 2021 metais plano patvirtinimo“ patvirtino Archyvų metų minėjimo 2021 metais planą, buvo vykdomi pasirengimo Archyvų metams darbai.

ANTRASIS SKIRSNIS STRATEGINIŲ TIKSLŲ ĮGYVENDINIMAS

1 strateginis tikslas: *Efektyvinti NDF valdymą ir gerinti jo prieinamumą, kad dokumentai, kaip reikšmingi atminties šaltiniai, padėtų visuomenei kurti pridėtinę kultūrinę ir ekonominę vertę.*

1 lentelė. *Strateginį tikslą įgyvendinančios programos ir Lietuvos Respublikos atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme patvirtintų asignavimų panaudojimas*

Programos kodas	Programos pavadinimas	Asignavimų panaudojimas (tūkst. Eur)			
		Asignavimų planas	Asignavimų planas, įskaitant patikslinimus ataskaitiniam laikotarpiui	Panaudota asignavimų	Panaudota asignavimų nuo asignavimų, nurodytų asignavimų plane, įskaitant patikslinimus ataskaitiniam laikotarpiui, dalis (proc.)
1	2	3	4	5	6
01.02	Nacionalinio dokumentų fondo administravimas	7356,0	8653,5*	8380,4	96,8
01.03	Valstybės perduotos savivaldybėms priskirtų archyvinių dokumentų tvarkymo funkcijos vykdymo koordinavimas	1560,0	1560,0	1552,2	99,5
<i>Iš jų ES ir kita tarptautinė finansinė parama</i>		0	0	0	0

*– patikslintame plane asignavimai padidėjo 17,64 proc. (1297,5 tūkst. Eur) dėl papildomai skirtų lėšų investicijų projektui „Archyvų komplekso pastato Vilniuje, O. Milašiaus g. 23, statyba“ įgyvendinti (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. gegužės 6 d. nutarimas Nr. 458 „Dėl lėšų skyrimo“) ir dėl patvirtintų viršplaninių pajamų įmokų lėšų.

Strateginis tikslas apima valstybinės archyvų sistemos įstaigoms pavestas funkcijas dokumentų ir archyvų valdymo ir naudojimo srityje bei teisės aktų, reglamentuojančių viešojo sektoriaus organizacijose saugomo NDF, valdymo veiksmingumą.

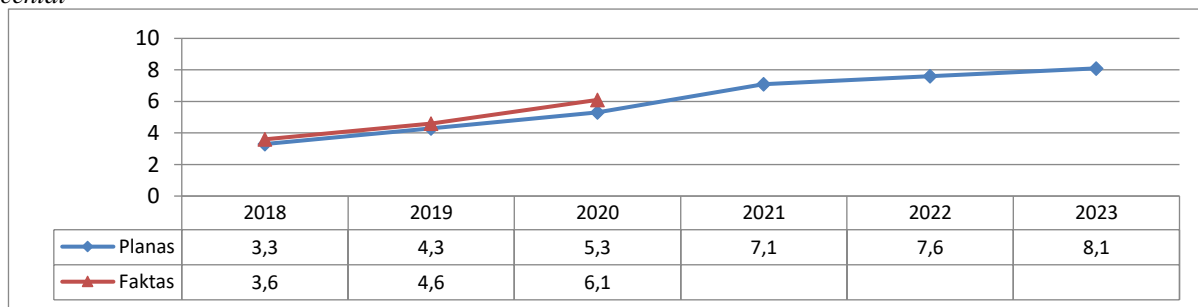
Strateginiam tikslui pasiekti buvo vykdomos dvi programos:

- 01-02 programa „Nacionalinio dokumentų fondo administravimas“;
- 01-03 programa „Valstybės perduotos savivaldybėms priskirtų archyvinių dokumentų tvarkymo funkcijos vykdymo koordinavimas“.

Strateginio tikslo pažangai matuoti nustatyti du efekto vertinimo kriterijai, kurie 2020 m. buvo pasiekti:

- **E-01-01** Informacijos EAIS ir e-kinas apie valstybės archyvuose saugomus dokumentus kiekio pokytis (procentai). Planuota reikšmė – 5,3, pasiekta reikšmė – 6,1.

1 grafikas. *E-01-01 Informacijos EAIS ir e-kinas apie valstybės archyvuose saugomus dokumentus kiekio pokytis, procentai*

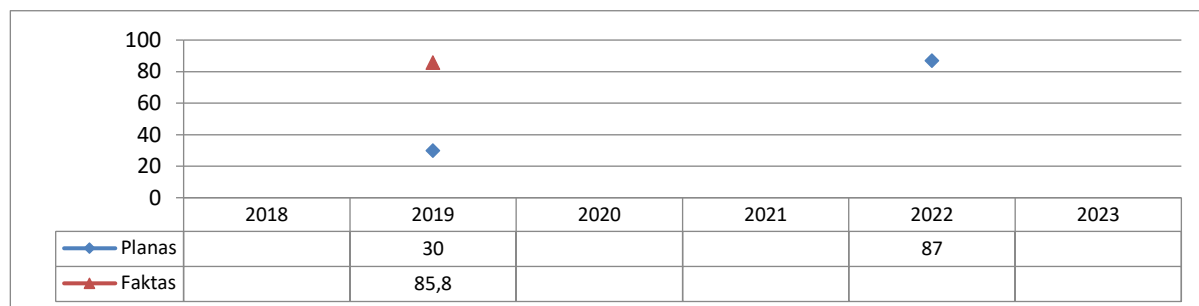

Duomenų šaltinis: valstybės archyvų ataskaitiniai duomenys.

2018–2020 m. efekto vertinimo kriterijaus E-01-01 planuota reikšmė buvo pasiekta. Vis didesnis EAIS pateiktų aprašų skaičius (2020 m. aprašų sukurta 0,8 proc. daugiau, nei planuota) leidžia vartotojams ne tik atlikti valstybės archyvuose saugomų dokumentų aprašų paiešką, bet ir naudojantis Integralia administracinių paslaugų sistema (I@PS) internetu užsakyti bylas į valstybės archyvų skaityklas. Tokiu būdu EAIS priemonėmis prieinamų aprašų kiekio didėjimas prisideda prie kokybiškesnių ir patogesnių valstybės archyvų paslaugų teikimo. Šiuo metu EAIS iš viso skelbiama 23648 vnt. fondo lygmens, 47437 vnt. apyrašo lygmens ir 599823 vnt. apskaitos vieneto (bylos) lygmens aprašai, portale e-kinas – 3965 apskaitos vieneto lygmens aprašai. Taigi vartotojams EAIS priemonėmis ir portale e-kinas prieinama informacija apie visus archyvuose saugomus fondus, 91,2 proc. informacijos apie archyvų turimus apyrašus ir 5,6 proc. – apie saugomus apskaitos vienetus EAIS (likusi informacija prieinama tik atvykus į archyvą).

- **E-01-02** Asmenų, besinaudojančių archyvų paslaugomis ir teigiamai vertinančių archyvų paslaugas, dalis (procentai).

2 grafikas. E-01-02 Asmenų, besinaudojančių archyvų paslaugomis ir teigiamai vertinančių archyvų paslaugas, dalis (procentai)

Duomenų šaltinis: Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybos atliktos apklausos duomenys.

2020 m. asmenų, besinaudojančių valstybės archyvų paslaugomis, apklausa nebuvo atliekama, kadangi ji atliekama kas trejus metus (paskutinį kartą vartotojų apklausa buvo atlikta 2019 m.).

2020 M. PASIEKTI VEIKLOS REZULTATAI IR SVARBIAUSI ATLIKTI DARBAI

- Veiklos prioritetų įgyvendinimas:

Įgyvendinant pirmąjį veiklos prioritetą „Kaupti NDF dokumentus ir skaitmeninti turinį bei užtikrinti interaktyvios prieigos prie jų plėtrą“, prisidėta prie 17-osios Vyriausybės programos įgyvendinimo plano 2.4.1 darbo 4 veiksmo „Kultūros paveldo, bibliotekų, archyvų informacinių išteklių (įskaitant skaitmenines paslaugas) plėtra“ vykdymo:

- Buvo atliktas Registrų ir valstybės informacinių sistemų registre įregistruotų registrų, informacinių sistemų duomenų vertinimas istorinių ir kitų tyrimų tikslais. Įvertinus 368 informacinių sistemų duomenis pagal sistemų veiklą reglamentuojančius nuostatus ir kitus numatytus kriterijus, nustatyta, kad preliminariai iš 97 informacinių sistemų valstybės archyvai galėtų perimti nuolat saugotinus duomenis.

- Parengtas investicinis projektas „Informacinių sistemų ir registrų įrašų ilgalaikis išsaugojimas ir perdavimas į valstybės archyvus“, kuriame atlikta informacinių sistemų ir registrų įrašų ilgalaikio išsaugojimo ir perdavimo į valstybės archyvus galimybių studija.

- Buvo įgyvendinami Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis bendrai finansuojami projektai, EAIS ir e-kinas priemonėmis rengiant ir publikuojant valstybės archyvuose saugomų dokumentų aprašus.

Pastebėtina, kad valstybės archyvų saugomų suskaitmenintų rašytinių dokumentų ir fotodokumentų (kartu su sukurtais jų metaduomenimis) perkėlimas į modernizuotą EAIS numatomas tik 2021 m. IV ketvirtį, kai bus baigtas sistemos modernizavimas ir bus sukurti reikiami funkcionalumai.

- Elektroninio archyvo informacinėje sistemoje (toliau – EAIS) ir informacinėje sistemoje-e-kinas parengti ir viešai paskelbti 162783 aprašai (planuota –107850 aprašų).

Įgyvendinant antrąjį veiklos prioritetą „Stiprinti tautinę savimonę ir bendruomeniškumą pasitelkiant valstybės archyvų saugomus dokumentus ir skaitmeninį turinį“, prisidėta prie 17-osios Vyriausybės programos įgyvendinimo plano 2.1.4. darbo „Kultūros ir meno paslaugų įvairovei skirtos aplinkos ir būtinų sąlygų užtikrinimas, siekiant įdiegti sociokultūrinės naujovės, įsitraukti į tautinės tapatybės formavimą bei tarpkultūrinio dialogo plėtojimą“ vykdymo:

- Buvo rengiamos dokumentų stacionariosios parodos, kurias aplankė 13391 lankytojas (planuotas lankytojų skaičius – 222210) ir virtualios parodos, kurias aplankė 49571 lankytojas (planuotas lankytojų skaičius – 35000). Stacionariosios parodos dėl COVID-19 pandemijos ir šalyje paskelbto karantino ribojimų buvo rengiamos ir lankomos mažiau.

- Buvo organizuojami edukaciniai renginiai ir kitos edukacinės veiklos, kuriose dalyvavo 5616 lankytojų (planuotas lankytojų skaičius – 3534). Dėl Lietuvos Respublikoje paskelbto karantino ribojimų virtualiu (nuotoliniu) būdu taip pat buvo organizuojami edukaciniai užsiėmimai ir renginiai, kuriuose dalyvavo 9908 lankytojai.

- Pranešimų socialiniuose tinkluose ir interneto portaluose peržiūrų buvo planuota 1245379, o faktinė reikšmė 1856058 peržiūrų. Kadangi COVID-19 ir karantino režimas paskatino daugiau informacijos pateikti virtualioje erdvėje, tai ir peržiūrų skaičius buvo didesnis.

- Buvo rengiamasi minėti 2021-uosius metus, Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu paskelbtus Archyvų metais: sukurtas valstybinės archyvų sistemos logotipas, pradėtas kurti archyvų veiklą viešinantis trumpametražis filmas, kuris bus transliuojamas Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos kanalu (LRT) ir internetu, taip pat pasirengta Archyvų metų atidarymo renginiui (išgytos reikiamos paslaugos ir kt.).

Valstybinės archyvų sistemos įstaigos, įgyvendindamos strateginiame veiklos plane numatytus uždavinius, vykdė šias pagrindines veiklas:

- **Dokumentų ir archyvų valdymo ir naudojimo srities valstybės politikos įgyvendinimas:**

Pateikti siūlymai Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai dėl Dokumentų ir archyvų įstatymo pakeitimo. Siekiant suderinamumo su 2019 m. priimtais dokumentų valdymą reglamentuojančių teisės aktų pakeitimais, buvo pakeistos Nevalstybinių organizacijų ir privačių juridinių asmenų dokumentų rengimo, tvarkymo ir apskaitos taisyklės, Likviduojamų juridinių asmenų dokumentų perdavimo toliau saugoti ir tai patvirtinančių pažymų išdavimo tvarkos aprašas. Taip pat buvo parengta nauja Valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų ir įmonių, perduodančių dokumentus valstybės archyvams, sąrašo, patvirtinto Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2011 m. gruodžio 20 d. įsakymu Nr. V-153, redakcija bei pakeistas Valstybės biudžeto specialiųjų tikslinių dotacijų, skirtų Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybos kuruojamai valstybės perduotai savivaldybėms priskirtų archyvinių dokumentų tvarkymo funkcijai atlikti, paskirstymo, pervedimo, naudojimo ir atsiskaitymo už šias lėšas tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2012 m. birželio 15 d. įsakymu Nr. V-61.

- **Tarptautinis bendradarbiavimas:**

2020 m. įsimintini dėl virtualių tarptautinių susitikimų/seminarų gausos. Tokių renginių formatą paskatino COVID-19 aplinkybės. Lietuva buvo atstovaujama Tarptautinės archyvų tarybos veikloje (Tarptautinės archyvų tarybos kongresą Dubajuje perkėlus į 2021 m., tarybos Generalinės Asamblėjos susitikimas 2020-11-16 vyko nuotoliniu būdu, taip pat ir Tarptautinei archyvų dienai (birželio 9 d.) skirti tarybos inicijuoti renginiai, pvz.: „Archyvai ir klimato kaitos diena“, „Skaitmeninio saugojimo diena“ ar pan.). Dalyvauta informacijos saugojimo paslaugas teikiančios įmonės „Preservica“ virtualioje konferencijoje „Saugojimas realiu laiku“ (angl. *Preservation in real time*), skirtoje su COVID-19 susijusiems dokumentams išsaugoti, taip pat Dokumentų gyvavimo ciklo valdymo (DLM) forumo veiklose (vyko net keturi kartu su Europos infrastruktūros tinklais (angl. *Connecting Europe Facility, CEF*) organizuoti virtualūs seminarai e-archyvavimo tema). Europos archyvų grupės (EAG)

ar Europos vyriausiųjų archyvarų tarybos (EBNA) nariai taip pat dalyvavo ne viename virtualiame susitikime. EK komisijos ar kitų šalių nacionalinių archyvų atstovų prašymu buvo pildytas ne vienas klausimynas (pvz., „Europos skaitmeniniai lobiai“ (angl. *European digital treasures*)“, klausimynas apie dokumentų vertinimą).

Ataskaitiniais metais ir toliau buvo įgyvendinami susitarimai dėl skaitmeninimo veiklų ir kiti tęstiniai projektai.

- **Nacionalinio dokumentų fondo, Lietuvos kino paveldo kaupimas ir išsaugojimas:**

Valstybės archyvai Nacionalinį dokumentų fondą ir toliau papildė privačių juridinių ar fizinių asmenų, nevalstybinių ir kitų organizacijų dokumentais, 2020 m. iš viso perimti 31303 sąlyg. vnt. (planuota – 730).

Ataskaitiniais 2020 m. į LCVA buvo priimti saugoti 8 kino metražčio leidiniai (planuota – 8), kurių trukmė – 8 val.

Siekdami, kad vartotojams būtų užtikrinta teisė prieiti prie kuo didesnio valstybės archyvuose saugomų dokumentų kiekio, valstybės archyvai didelį dėmesį skiria priimtų saugoti netvarkytų dokumentų sutvarkymui ir jų įtraukimui į apskaitą. 2020 m. iš viso sutvarkyta ir į apskaitą įtraukta 57650 apsk. vnt.

Be šių darbų, 2020 m. valstybės archyvai atliko ir suplanuotus mikrofilmavimo, kopijavimo, restauravimo, konservavimo ir įrišimo darbus.

2020 m. COVID-19 pandemija tapo iššūkiu visiems valstybės archyvams, tačiau perskirsčius darbus, daugumą suplanuotų darbų pavyko atlikti.

2020 m. buvo tęsiami investicijų projekto „Archyvų komplekso pastato Vilniuje, O. Milašiaus g. 23, statyba“ įgyvendinimo darbai. LCVA įvykdė rangos darbų viešojo pirkimo konkursą, pasirašė rangos darbų (įskaitant įrangos įrengimą) sutartį ir pradėjo statybos darbus.

- **Dokumentinio paveldo prieinamumas, sklaida ir populiarinimas:**

Parodos ir edukaciniai renginiai. 2020 m. valstybės archyvai surengė 21 stacionarią parodą ir 40 virtualių parodų, taip pat prisidėjo prie kitų institucijų (Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos, Lietuvos Respublikos Seimo, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos, Istorinės Lietuvos Respublikos Prezidentūros Kaune, Lietuvos kariuomenės, Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos istorijos instituto, Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarų klubo, Valstybės pažinimo centro, Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos, Panevėžio apskrities G. Petkevičaitės-Bitės viešosios bibliotekos, Nacionalinės dailės galerijos, Lietuvos nacionalinio muziejaus, Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus, Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus, Maironio lietuvių literatūros muziejaus, Panevėžio kraštotyros muziejaus, Žemaičių muziejaus „Alka“, Pasieniečių muziejaus ir Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos) rengtų parodų.

Klaipėdos regioninio valstybės archyvo (toliau – KLRVA) surengtoje stacionarioje parodoje „Lietuvos Steigiamajam Seimui – 100 metų“ apsilankė 97 lankytojai, parodoje „Žemaitijos dvarai: Džiuginėnai ir Siraičiai“ apsilankė 116 lankytojų.

Kauno regioninio valstybės archyvo (toliau – KRVA) surengtoje stacionarioje parodoje „Kauno modernizmo architektūra ir jos kūrėjai“ apsilankė 100 lankytojų, parodoje „Steigiamojo Seimo nariai, kilę iš Marijampolės krašto, apsilankė 10 lankytojų, o parodoje „Steigiamajam Seimui – 100“ apsilankė 12 lankytojų.

LCVA surengtoje stacionarioje parodoje „Lietuvos diplomatijos šefo Stasio Antano Bačkio archyvas“ apsilankė 100 lankytojų, stacionarioje parodoje „Lietuvos telegramų agentūrai ELTA – 100“ apsilankė 150 lankytojų, o stacionarioje Algimanto Žižiūno fotografijų parodoje „...neišejusiems sugrįžti...“ apsilankė 150 lankytojų.

Lietuvos literatūros ir meno archyvo (toliau – LLMA) surengtoje stacionarioje parodoje „Pasaulio lietuviai“ apsilankė 352 lankytojai, stacionarioje parodoje „Soliaris“ apsilankė 416 lankytojų, stacionariose parodose „Lietuvininkai“ apsilankė 417 lankytojų, stacionarioje parodoje „Bertos Tilmantaitės fotografijų paroda“ apsilankė 81 lankytojas, parodoje „Lietuvos baletų istorija“

apsilankė 400 lankytojų, o parodoje „Lietuvos baletu istorija“. Trakai – Lietuvos kultūros sostinė 2020“ apsilankė 600 lankytojų.

Lietuvos valstybės naujojo archyvo (toliau – LVNA) surengtoje stacionarioje parodoje „Vasario 16-osios Akto signatarai pašto ženkluose“ apsilankė 1536 lankytojai, parodoje „...nuo šiol vėl Nepriklausoma. Kovo 11“ apsilankė 385 lankytojai, parodoje „Kam norisi (ne)būti rimtam? Gydytojai-dietologei Laisvūnei Petkevičienei – 80“ apsilankė 50 lankytojų, o parodoje „Kazimieras Motieka – teisininkas, politinis veikėjas, signataras“ apsilankė 30 lankytojų.

Šiaulių regioninio valstybės archyvo (toliau – ŠRVA) surengtoje parodoje „Panevėžyje (ne)pastatytos Bernardo Bučo „Nevėžio“ skulptūros mįslė“ apsilankė 46 lankytojai.

Didelio visuomenės dėmesio susilaukė ir archyvų bendros parodos. Stacionarią parodą „Kelias į Laisvę“, kurią surengė Lietuvos ypatingasis archyvas (toliau – LYA) kartu su LCVA, LVNA ir KRVA ir kuri buvo eksponuojama ant buvusių KGB rūmų cokolio, aplankė 5000 lankytojų.

2020 m. valstybės archyvų rengiamos dokumentų parodos, išsikėlusios į virtualią erdvę, taip pat susilaukė nemažo lankytojų susidomėjimo.

KLRVA surengė 3 virtualias parodas: „Pirmoji atkurtos nepriklausomos Lietuvos Respublikos Tauragės rajono taryba“ (parodą aplankė 40 lankytojų), „Lietuvos nepriklausomybės akto signataras Stanislovas Narutavičius“ (parodą aplankė 40 lankytojų) ir „Visiškai slaptai. Klaipėdos krašto „išvadavimas“ (parodą aplankė 128 lankytojai).

KRVA surengė 2 virtualias parodas: „Kaunas Steigiamojo Seimo metais“ (parodą aplankė 162 lankytojai) ir „Kauno priemiesčių istorija. Šančiai“ (parodą aplankė 119 lankytojų).

LCVA surengė 8 virtualias parodas: „Lietuvos nepriklausomybės akto signatarų portretai“ (parodą aplankė 243 lankytojai), „Lietuvos telegramų agentūrai ELTA – 100“ (parodą aplankė 253 lankytojai), „Lietuvos Steigiamajam Seimui – 100 metų“ (parodą aplankė 706 lankytojai), „Lietuvos buruotojų sąjungai – 85!“ (parodą aplankė 453 lankytojai), „Popiežiaus Jono Pauliaus II vizitą Lietuvoje prisimenant“ (parodą aplankė 570 lankytojų), „Lietuvos pasiuntinybei Maskvoje – 100“ (parodą aplankė 339 lankytojai). Parodą „Lietuvos žydai kariai savanoriai“, skirtą didžiojo Lietuvos rabino Vilniaus Gaono Elijo ben Saliamono Zalmano metams, aplankė 266 lankytojai, o parodą „Naujieji metai sovietmečiu“ – 544 lankytojai.

LYA surengė 8 virtualias parodas: „Ikkikarinės Lietuvos rusai – sovietinių represijų aukos“ (parodą aplankė 488 lankytojai), „Mes esame gimę laisvais žmonėmis“ (parodą aplankė 83 lankytojai), „Sėkmingi ir nesėkmingi pabėgimai iš Sovietų Sąjungos“ (parodą aplankė 1228 lankytojai), „Laisvė gimsta kovoje už Laisvę“ (parodą aplankė 68 lankytojai), „Lietuvos kelio į Nepriklausomybę metraštininkas Albinas Kentra“ (parodą aplankė 202 lankytojai), „Kelias į laisvę“ (parodą aplankė 488 lankytojai), „Lietuvos okupacija ir aneksija 1940 m.“ (parodą aplankė 546 lankytojai) ir „Poetas, filosofas, kovotojas už tiesą Mindaugas Tomonis“ (parodą aplankė 369 lankytojai).

LLMA surengė 6 virtualias parodas: „Dailininkui Petruui Kalpokui – 140“ (parodą aplankė 434 lankytojai), „Daina tebūna mūsų malda Kūrėjui“ (parodą aplankė 81 lankytojas), „2020 metai – tautodailės metai. Ipolitito Užkurnio kūryba“ (parodą aplankė 95 lankytojai), „Kaip balta obelėlė“ (parodą aplankė 63 lankytojai), „Rašytojui Pauliui Širviui – 100“ (parodą aplankė 335 lankytojai) ir „Juozas Budraitis – kino ir teatro aktorius, fotomenininkas ir diplomatas“ (parodą aplankė 145 lankytojai).

Lietuvos valstybės istorijos archyvas (toliau – LVIA) surengė 3 virtualias parodas: „Kasdienis gyvenimas Lietuvoje kaizerinės okupacijos metais (1915–1918 m.)“ (parodą aplankė 787 lankytojai), „Rašytojos Elizos Ožeškienės atvirlaiškiai“ (parodą aplankė 282 lankytojai) ir „Iš Vilniaus žydų gyvenimo“ (parodą aplankė 2644 lankytojai).

LVNA surengė 5 virtualias parodas: „Kovo 11-osios akto kelias į Lietuvos valstybės naująjį archyvą“ (parodą aplankė 209 lankytojai), „Kam norisi (ne)būti rimtam? Gydytojai-dietologei Laisvūnei Petkevičienei – 80“ (parodą aplankė 13 lankytojų), „Lietuvos orientavimosi sporto istorija“ (parodą aplankė 741 lankytojas), „Žiemos lyrika“ (parodą aplankė 61 lankytojas) ir „...nuo šiol vėl nepriklausoma. Kovo 11“ (parodą aplankė 245 lankytojai).

ŠRVA surengė 2 virtualias parodas: „Vietos savivaldos institucijų formavimas Šiaulių apskrityje 1990–1992 metais“ (parodą aplankė 93 lankytojai) ir „Panevėžyje (ne)pastatytos „Bernardo Bučo „Nevėžio“ skulptūros mįslė“ (parodą aplankė 234 lankytojai).

VRVA surengė 3 virtualias parodas: „Klaipėdos kraštas“ (parodą aplankė 142 lankytojai), „Religinių konfesijų įvairovė ir jų sakralinių pastatų architektūra archyvo dokumentuose“ (parodą aplankė 134 lankytojai) ir „Vilniaus universiteto bibliotekos 450 metų istorija, įamžinta archyvo dokumentuose“ (parodą aplankė 45 lankytojai).

Valstybės archyvai, siekdami supažindinti lankytojus su archyvų veikla bei paminėti reikšmingus įvykius ir nusipelnusių asmenybių sukaktis, 2020 m. suorganizavo 190 edukacinių renginių, kuriuose dalyvavo 5591 dalyvis. Taip pat dėl COVID-19 pandemijos ir karantino apribojimų virtualiu (nuotoliniu) būdu buvo organizuoti 23 edukaciniai užsiėmimai, kuriuose dalyvavo 861 dalyvis, ir 5 renginiai, kuriuose dalyvavo 9047 dalyviai.

KLRVA organizavo 19 edukacinių renginių, kuriuose dalyvavo 521 dalyvis.

KRVA organizavo 17 edukacinių renginių, kuriuose dalyvavo 270 dalyvių.

LCVA organizavo 44 edukacinius renginius, kuriuose dalyvavo 1288 dalyviai.

LYA organizavo 25 edukacinius renginius, kuriuose dalyvavo 695 dalyviai.

LLMA organizavo 34 edukacinius renginius, kuriuose dalyvavo 1103 dalyviai. Taip pat virtualiu (nuotoliniu) būdu LLMA organizavo 12 edukacinių užsiėmimų, kuriuose dalyvavo 712 dalyvių, ir 2 renginius, kuriuose dalyvavo 8969 dalyviai.

LVIA organizavo 8 edukacinius renginius, kuriuose dalyvavo 112 dalyvių.

LVNA organizavo 29 edukacinius renginius, kuriuose dalyvavo 1049 dalyviai. Taip pat virtualiu (nuotoliniu) būdu LVNA organizavo 11 edukacinių užsiėmimų, kuriuose dalyvavo 149 dalyviai, ir 3 renginius, kuriuose dalyvavo 78 dalyviai.

ŠRVA organizavo 7 edukacinius renginius, kuriuose dalyvavo 203 dalyviai.

VRVA organizavo 7 edukacinius renginius, kuriuose dalyvavo 350 dalyvių.

2020 m. valstybės archyvai bendrojo lavinimo mokyklų moksleiviams organizavo edukacinius užsiėmimus (pamokas) „Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarai“, „Steponas Darius ir Stasys Girėnas“, „Kelias į Laisvę“, „Kur mano vėliava plevėsuoja“ ir „Švenčionių istorijos vingiais“, kuriose dalyvavo 1960 dalyvių.

Valstybės archyvai pritraukia vis daugiau lankytojų, norinčių susipažinti su archyvų veikla. Galime pasidžiaugti, kad vis didesnio pasisekimo sulaukia edukaciniai renginiai, skirti bendrojo lavinimo mokykloms – ypač jei jie būna susieti su bendrojo ugdymo programomis.

Iš Lietuvos išvežtų ir su Lietuva susijusių dokumentų identifikavimas. Įgyvendinant „Globalios Lietuvos“ – užsienio lietuvių įsitraukimo į valstybės gyvenimą – kūrimo 2012–2021 metų programos įgyvendinimo tarpinstitucinį veiklos planą, į informacinę erdvę integruota 40 užsienio lietuvių rinkinių aprašymų.

Skaitmeninimas. 2020 m. buvo tęsiami du Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis bendrai finansuojami projektai „Elektroninės paslaugos „EAIS skaitmeninė skaitykla“ sukūrimas“ (LVAT) ir „Informacinės sistemos E-KINAS modernizavimas ir plėtra“ (LCVA).

Įgyvendinant projektą „Elektroninės paslaugos „EAIS skaitmeninė skaitykla“ sukūrimas“, ataskaitiniais metais buvo skaitmeninamos Kauno, Kaišiadorių, Šiaulių ir Vilkaviškio vyskupijų bažnyčių metrikų knygos. Vykdamas 2019 m. gruodžio 9 d. pasirašytą Elektroninio archyvo informacinės sistemos kūrimo (modernizavimo) paslaugų sutartį, yra baigti analizės ir projektavimo etapai.

LCVA vykdamas projektą „Informacinės sistemos E-KINAS modernizavimas ir plėtra“, 2020 metais vykdyti filmų parengimo skaitmeninimui, skaitmeninimo, skaitmeninio restauravimo bei aprašų su metaduomenimis sudarymo darbai. Taip pat buvo suderintas paslaugų teikimo reglamentas bei paslaugų teikimo grafikas. Pagal šį grafiką vyko detalios analizės ir projektavimo etapai, parengta ir suderinta šių etapų dokumentacija bei parengta ir patvirtinta informacinių sistemų reglamentinė specifikacija.

Valstybės archyvai ir toliau skaitmenino paklausiausius dokumentus, kad jie būtų prieinami archyvų vidiniuose tinkluose ar skaityklose (2020 m. suskaitmeninti 36222 apsk. vnt., viešai

prieinama – 33232 apsk. vnt.). Dokumentai buvo skaitmeninami ir įgyvendinant bendradarbiavimo sutartis, vykdant atskirus prašymus. Vartotojams suskaitmeninti dokumentai (vaizdai) buvo prieinami ir internetu. LVIA dokumentų peržiūrų skaičius Virtualioje kultūros paveldo sistemoje e-paveldas gerokai didesnis nei planuota (9,76 mln. peržiūrų vietoj planuotų 8,4 mln.). Išaugo LCVA ir ypač LYA portalas „Lietuvos partizanų dokumentų elektroninis archyvas“ peržiūrų skaičius.

Kita projektinė veikla. 2020 m. valstybės archyvai vykdė 16 projektų, kurių įgyvendinimui buvo gautas papildomas finansavimas iš kitų finansavimo šaltinių. Iš viso 2020 m. papildomai buvo gauta 136 646 eurais, kuriuos skyrė Lietuvos kultūros taryba ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija.

Administracinės ir kitos paslaugos. Siekdamas tenkinti įvairius vartotojų poreikius, valstybinės archyvų sistemos įstaigos asmenims teikė įstatymų nustatytą informaciją ir mokamas paslaugas. 2020 m. asmenims buvo suteiktos 92449 administracinės paslaugos, taip pat suteikta mokamų paslaugų už 395,3 tūkst. eurų. Ataskaitiniais metais leidimų išvežti dokumentus iš Lietuvos Respublikos išduota nebuvo.

- Valstybės perduotai savivaldybėms priskirtų archyvinių dokumentų tvarkymo funkcijai atlikti skirtų asignavimų naudojimo koordinavimas:

Programa tiesiogiai susijusi su Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 7 straipsnio 14 punkte nurodytai funkcijai „Savivaldybėms pagal teisės aktus priskirtų archyvinių dokumentų tvarkymas“ atlikti skirtų valstybės biudžeto asignavimų panaudojimo koordinavimu. Programa prisideda prie Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų, skirtų nurodytai funkcijai atlikti, efektyvesnio panaudojimo. 2020 m. buvo vykdyti šie esminiai darbai: analizuotos savivaldybių administracijų pateiktos valstybės perduotos savivaldybėms priskirtų archyvinių dokumentų tvarkymo funkcijos atlikimo 2019 metų ataskaitos; paskirstytos 2021 metų dotacijos savivaldybėms bei analizuoti duomenys apie jų panaudojimą, apskaičiuotas ir Lietuvos Respublikos finansų ministerijai pateiktas lėšų poreikis valstybės perduotai savivaldybėms priskirtų archyvinių dokumentų tvarkymo funkcijai atlikti 2021 metams; atlikti 8 savivaldybių administracijų saugomų dokumentų patikrinimai. Išanalizavus savivaldybių administracijų pateiktus I pusmečio ataskaitų duomenis, sprendimų dėl dotacijų perskirstymo 2020 m. nebuvo priimta.

2020 m. vykdant Nacionalinio dokumentų fondo administravimo programą ir Valstybės perduotos savivaldybėms priskirtų archyvinių dokumentų tvarkymo funkcijos vykdymo koordinavimo programą, iš esmės buvo pasiektos arba viršytos visos planuotos rezultato ir produkto vertinimo kriterijų reikšmės.

Ataskaitoje nurodytais darbais ir pasiektais rezultatais LVAT prisidėjo prie 17-osios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“, 2.4.1 darbo „Kultūros ir meno paslaugų įvairovei skirtos aplinkos ir būtinų sąlygų užtikrinimas, siekiant įdiegti sociokultūrinės naujoves, įsitraukti į tautinės tapatybės formavimą bei tarpkultūrinio dialogo plėtojimą“ vykdymo.

Lietuvos valstybinės archyvų sistemos įstaigų 2020 m. atlikti darbai ir pasiekti veiklos rezultatai turėjo tiesioginę naudą visuomenei – skatino Lietuvos Respublikos piliečių sąmoningą kultūrinės tapatybės kūrimą, ugdė pagarbą valstybei, jos istorijai, nacionalinei kultūrai.

III SKYRIUS

KITŲ PLANAVIMO DOKUMENTŲ (TARPINSTITUCINIO VEIKLOS PLANO, SKAITMENINIO KULTŪROS PAVELDO IŠSAUGOJIMO PROGRAMA) ĮGYVENDINIMAS

2020 m. LVAT dalyvavo įgyvendinant „Globalios Lietuvos“ – užsienio lietuvių įsitraukimo į valstybės gyvenimą – kūrimo 2012–2020 metų programos įgyvendinimo tarpinstituciniame veiklos plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. spalio 19 d. nutarimu Nr. 1219, numatytas priemones.

2020 m. LVAT dalyvavo įgyvendinant Skaitmeninio kultūros paveldo aktualinimo ir išsaugojimo 2015–2020 metų programoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2015 m. kovo 4 d. įsakymu Nr. IV-153, numatytas priemonės.

2020 m. taip pat buvo įgyvendinamos Informacinės visuomenės plėtros 2014–2020 metų programos „Lietuvos Respublikos skaitmeninė darbotvarkė“ tarpinstituciniame veiklos plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. balandžio 27 d. nutarimu Nr. 478 „Dėl informacinės visuomenės plėtros 2014–2020 metų programos „Lietuvos Respublikos skaitmeninė darbotvarkė“ įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“, numatytos priemonės: 3.1.3 priemonė „Modernizuoti ir plėtoti informacinę sistemą E. KINAS“ ir 3.1.5 priemonė „Sukurti Elektroninės archyvo informacinės sistemos paslaugą (EAIS) „Skaitmeninė skaitykla“.

Lietuvos vyriausioji archyvarė

Kristina Ramonienė